

УДК 34.342.3473

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2024.3.9>**Олена ЧУБЕНКО**

магістр права, помічник судді, Солом'янський районний суд міста Києва,

elenachubenko1993@gmail.com

ORCID: 0009-0002-6937-8530

ДОПОМОГА АДВОКАТА В ОСКАРЖЕННІ АКТИВ ТА ВИСНОВКІВ ВІЙСЬКОВО-ЛІКАРСЬКОЇ КОМІСІЇ

Юридична правова допомога щодо проходження військово-лікарської комісії не лише військовослужбовців, а цивільних осіб в сучасних реаліях нашого життя нині відіграє по особливому важливу роль. Адже з кожним днем, від висновків лікарів, на сьогоднішній день, залежить в якомусь сенсі, життя людини. І досить часто такі рішення, висновки, акти військово-лікарської комісії являються далеко не правомірними. І для оскарження дій лікарів нашим громадянам потрібна правильна і чітка правова допомога. Ознайомлення з відповідними документами, складання судових позовів, захист прав людини в суді, цим всім займається юрист, який охоче допомагає всім тим, хто потребує такої допомоги.

Мета даної статті полягає у тому, аби висвітлити наскільки важлива роль адвоката, юриста в оскарженні актів та висновків військово-лікарської комісії, не лише в теорії, а й на практиці, вдосконалюючи навички адвокатів, юристів, як спеціалізованих фахівців у військовому праві. А також визначаються основні нормативні документи, які необхідні для оскарження висновків військово-лікарської комісії в досудовому та судовому порядкух, зосереджуючи увагу на специфіку роду військ, в яких проходить військову службу громадянин, а також на те, як повинна і проводиться військово-лікарська комісія в сучасних реаліях України.

Встановлено те, що в сучасному періоді нашого життя дотримання законів являється однією з головних умов для нормального життя кожного громадянина кожної країни. Але враховуючи таку ситуацію в нашій країні, як оголошення військового стану, для усіх осіб призовного віку, допомога юриста, адвоката являється неабияк важливою в тому, аби впевнено та чітко відстояти свої права перед законом. У статті розглядаються шляхи оскарження військово-лікарської комісії правовим способом за допомогою адвокатів.

Ключові слова: адвокат, військово-лікарська комісія (ВЛК), Збройні сили України, військовослужбовець, рішення, акти, суд, права.

Olena Chubenko. ASSISTANCE OF A LAWYER IN CHALLENGING THE CONCLUSIONS AND ACTS OF THE MILITARY MEDICAL COMMISSION

Legal assistance regarding the passing of the military medical commission not only of military personnel, but also of civilians in the modern realities of our life now plays a particularly important role. After all, every day, a person's life depends in some sense on the conclusions of doctors. And quite often such decisions, conclusions, acts of the military medical commission are far from legitimate. And in order to challenge the actions of doctors, our citizens need correct and clear legal assistance. Acquaintance with relevant documents, drawing up lawsuits, protecting human rights in court, all this is done by a lawyer who willingly helps all those who need such help.

The purpose of this article is to highlight the importance of the role of a lawyer in challenging the acts and conclusions of the military medical commission, not only in theory, but also in practice, improving the skills of lawyers and lawyers as specialized specialists in military law. Also, the main normative documents are defined, which are necessary for contesting the conclusions of the military medical commission in the pre-trial and judicial procedures, focusing on the specifics of the type of troops in which a citizen performs military service, as well as on how the military medical commission should and is conducted in modern realities of Ukraine.

It has been established that in the modern period of our life, compliance with laws is one of the main conditions for the normal life of every citizen of every country. But considering such a situation in our country, as the declaration of martial law, for all persons of draft age, the help of a lawyer is quite important in order to confidently and clearly defend their rights before the law. The article examines ways of challenging the military medical commission by legal means with the help of lawyers.

Key words: lawyer, Military Medical Commission (MMC), Armed Forces of Ukraine, military serviceman, decisions, acts, court, rights.

Військовослужбовці різних видів військ та цивільні особи є найважливішим елементом у військовій діяльності держави на сьогоднішній день. Нині в трансформаційному періоді на військовому фронті країни, дуже важливими речами є те, в якому фізичному стані військовослужбовці проходять військову службу. Також важливий фактор у легкому

проходженні військової служби в будь-якому роду військ чи то навіть цивільна особа, яка лише має проходити військово-лікарську комісію, є те а чи можна захищати себе юридично під час проходження військово-лікарської комісії?!

Однозначно, що можна і навіть потрібно. Адже проблемою проходження військово-

лікарської комісії у сучасних реаліях України, на жаль, є те, що багато громадян не вміють себе захищати юридично, через що такі «незнання» можуть вартувати їм власного життя. І тому захист прав особи під час або після проходження військово-лікарської комісії, являється актуальним питанням в сучасних реаліях України.

Війною та проведенням мобілізації пов'язана частина життя людей в різних військових формуваннях, одночасно збільшуючи попити правової юридичної допомоги в питаннях, що стосуються подальшого проходження військової служби. Разом з тим, дедалі більше стають питання звільнення з військової служби, оскаржуючи висновки та акти військово-лікарської комісії.

Таким чином, якщо в людини виникають певні труднощі з тим, аби отримати направлення на ВЛК, з проходженням чи незгодою щодо висновку чи акту ВЛК, потрібно якомога швидше звертатись за відповідною юридичною правовою допомогою, як вже було зазначено раніше, яка допоможе особі у забезпеченні об'єктивності в розгляді абсолютно всіх обставин та врахуванні всіх деталей щодо справи особи та безумовному дотриманні законних прав та інтересів особи.

Матеріали та методи. У відповідності до Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затвердженого наказом Міністра оборони від 14.08.2008 №402, військово-лікарською експертизою визначається чи придатний за станом здоров'я для проходження військової служби призовник, військовослужбовець чи військовозобов'язаний, устанавлюється певний ряд в захворюваннях, травмах (пораненнях, контузях, каліцтвах) і визначається необхідність та умова в застосуванні медико-соціальної реабілітації, а також допомога військовослужбовцю [1].

Задля того, аби проводити військово-лікарську експертизу створено штатну та поза штатну (постійну та тимчасово діючу) військово-лікарську комісію (ВЛК), яка приймає відповідні постанови щодо кожної особи, яка проходить відповідне військове медичне обстеження. Постанова ВЛК є обов'язковою до виконання. Центральна військово-лікарська комісія (ЦВЛК) – це керівний орган у військово-лікарській експертизі в Збройних Силах України, яке керує всіма регіональними ВЛК.

Військово-лікарська комісія – це спеціальний огляд призовника; військовослужбовця, а також його членів родини (окрім членів родини військовослужбовця, який

проходить строкову військову службу); військовозобов'язаної особи, резервістів (які є кандидатами в резервісти); громадян, яких прийнято для проходження служби за контрактною формою військової служби; кандидата, який має на меті навчатися у вищому військовому навчальному закладі, військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти, а також в закладі фахової військової освіти (далі – ВВНЗ), курсанта військового (військово-морського, військово-спортивного) ліцею (надалі – курсанти) [2].

Безліч випадків, коли особа, що проходить лікарську комісію, впевнена в тому, що вона є непридатною для проходження військової служби, але вже опісля того, як вона пройшла ВЛК, її визнають придатною до служби. Але якщо в дійсності існує підстава чому саме та чи інша особа вважає себе непридатною для військової служби, то такі рішення ВЛК підлягають оскарженню.

Наразі така ситуація, коли ВЛК дає висновок, який не відповідає дійсності, досить нерідка. І авжеж ті, хто впевнений в своїх силах та має на меті отримати правдиві результати щодо свого здоров'я, урахуваючи все те, що було в особі в минулому, наприклад травми, різноманітні захворювання, звертаються за відповідною правовою юридичною допомогою для задля оскарження недостовірного рішення чи акту ВЛК.

Однією з найпоширеніших помилок під час проходження ВЛК являється те, що сам процес обстеження лікарями проводиться неповноцінно, тобто лікарі оглядають особу лише поверхнево, часом іноді навіть не читаючи амбулаторну медичну картку особи, яка проходить ВЛК. Адже під час проходження такої комісії, сама комісія вважає за основу Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних силах України. Однак та особа, яка має на меті оскаржувати рішення та/або акт ВЛК, також може керуватися даним положенням [8].

Досудовий порядок оскарження постанов ВЛК. Законодавство передбачає такі можливості, як те, що постанови ВЛК підлягають оскарженню в досудовому порядку. Так, у відповідності з абзацом 3 пункту 2.12 наказу Міністерства оборони України № 402, спірні питання, які пов'язані з тим, що особа, яка підлягає до загального призову, не згідна з висновками лікаря, то таку особу можуть направити пройти контрольне обстеження у військовому лікувальному закладі [3].

Судовий порядок оскарження постанов ВЛК. Також існує порядок оскарження постанов в судовому порядку. В такому випадку

особа, яка хоче оскаржувати рішення, постанову чи акт ВЛК в судовому порядку, звертається за правовою юридичною допомогою.

Оскарження відбувається у відповідності з вимогами Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ), а також в порядку передбачений законом в адміністративному судочинстві, так як ВЛК – це орган у військовому управлінні, який виконує владну управлінську функцію [4].

Оскаржувати висновок ВЛК в адміністративному порядку буде швидше та дешевше, а також якщо оскаржувати в судовому порядку, дається більша гарантія того, що ВЛК не зможе зловживати своїм службовим становищем після отримання висновків ЦВЛК щодо придатності/непридатності на військову службу.

Нормативними актами в оскарженні рішень, постанов, актів ВЛК є:

1. Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних силах України, затверджене наказом Міноборони № 402 від 14.08.2008 р.

2. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР.

3. Кодекс адміністративного судочинства України, ст. 122 ([9]).

Судова практика. Верховним Судом у своїй практиці вироблено певний ряд важливих позицій задля того, аби оскаржувати постанови військово-лікарської комісії.

Так, постанова від 12 червня 2020 року в справі № 810/5009/18 Верховним Судом висловлено наступні ключові положення:

1. Судовий контроль щодо постанови, рішення, акту ВЛК повинен здійснюватися не виходячи за межі повноважень та компетенції адміністративного суду. Судом не може підміняти ВЛК та самостійно визначатись ступінь того, придатна особа чи непридатна для проходження військової служби, але можливо оцінювати повноту та об'єктивність проведеного медичного огляду та встановлювати причинний зв'язок захворювання.

2. Суд зобов'язаний здійснити перевірку того, чи дотримано процедуру в проведенні медичного огляду під час того, як приймалось рішення ВЛК, а також провести аналіз щодо наявності всієї необхідної документації, на підставі якої приймалися відповідні рішення, акти, постанови.

3. В разі того, якщо суд встановив недоліки щодо процедури у проведенні медичного огляду або під час того, як приймалось рішення ВЛК, постанову ВЛК можна визнати такою, що не відповідає вимогам чинного

законодавства, внаслідок чого може бути скасованою, але з обов'язковим повторним медичним оглядом.

4. Суд не володіє такими правами, як встановлювати в самостійному режимі причинні зв'язки хвороби для проходження військової служби, визначаючи ступені втрати працездатності особи. Такі права належать ВЛК.

Потрібно пам'ятати, що в судовій практиці оскарження постанов, рішень, актів ВЛК являється дуже суперечливими та важким процесом [5].

Результати та обговорення. Задля того аби ефективно оскаржити постанову ВЛК, потрібно дуже добре вивчити всі необхідні медичні документи, зібрати докази, надати чіткі аргументи та підстави, що необхідні для оскарження, дотримуватися встановлених строків та правильно оформлювати заяви чи позовні заяви.

В разі необхідності слід звертатися за необхідною правовою допомогою до адвокатів або правозахисних організацій.

Війна та мобілізація пов'язали значну частину суспільства зі Збройними Силами України та іншими формуваннями, одночасно збільшивши попит на правову допомогу у питаннях, що стосуються війська. Разом з тим, стали поширенішими й адвокатські запити, адресатами яких дедалі частіше стають військові частини [6].

Адвокатський запит – це, в першу чергу, зручний інструмент, який допомагає адвокату зібрати докази та підготуватися до подальших кроків. Зручність в його простоті: досвідченому адвокату знадобиться не більше години на те, щоб підготувати і направити запит. Натомість опрацювання адвокатського запиту, підготовка та відправка відповіді на нього можуть займати значно більше часу і вимагати залучення багатьох служб військової частини, зокрема, стройової, кадрової, фінансової та юридичної. Недоцільно надсилати адвокатський запит для уточнення обставин чи отримання документів, які вже наявні у клієнта, або які клієнт має можливість безперешкодно отримати від військової частини, наприклад, будучи військовослужбовцем такої частини та звернувшись до командування із відповідним рапортом. З урахуванням принципів компетентності та добросовісності адвокат повинен досконало знати законодавство та враховувати всі обставини. А тому вже в першому адвокатському запиті потрібно чітко сформулювати усі питання і точно вказати, які саме документи йому необхідні [7].

Висновки. Підводячи підсумки, можна сказати, що відіграє велику роль в реалізації, захисті та охороні прав та свобод людей та громадян в Україні, як в демократичній та правовій державі, кожної людини надане право щодо правової допомоги, яке закріплене статтею 59 Конституції України. Таке право являється конституційним, невід'ємним правом людини із узагальнюючим характером.

Контекст частини першої даної статті «кожен має право на правову допомогу» пояснює наступне, що будь-якому громадянину України, іноземцям та особам без громадянства, які знаходяться на території нашої держави передбачена правова допомога, в тому числі і правова допомога у питаннях пов'язаних з проходженням ВЛК та оскарженням рішень, що були прийняті на ВЛК.

Рекомендації. Цінність даної статті полягає в тому, що показано, як на практиці велика

кількість військових не знають своїх прав і не завжди є можливість звернутись до адвоката самостійно, адже можуть перебувати або на лікуванні, або ж в певному місці проходження військової служби. Отже, звернутися до суду адміністративної юстиції щодо захисту в порушенні прав військовослужбовців можна і потрібно. Однак в таких категоріях справ, як оскарження постави, рішення ВЛК, існує певна необхідність у проведенні в повторному медичному огляді особи, задля того аби визначити ступінь придатності/непридатності військовослужбовця чи цивільної особи для подальшого проходження військової служби, необхідно добре підготуватись та правильно захищати свої права під час оскарження постанови, рішення, акту ВЛК до ЦВЛК. В такому випадку вірогідність отримання позитивного судового рішення для військовослужбовця чи цивільної особи підвищується в рази.

Література:

1. Адвокатський запит до військової частини. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/218440_advokatskiy-zapit-do-vyskovo-chastini-top-5-zapitan-z-vidpovdyami.
2. Адвокатський запит до військової частини. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/218440_advokatskiy-zapit-do-vyskovo-chastini-top-5-zapitan-z-vidpovdyami.
3. Військово-лікарська експертиза у ЗСУ: аспекти судового оскарження постанов ВЛК. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/8470-vijs-kovo-likars-ka-ekspertiza-u-zsu-aspekti-sudovogo-oskarzhennya-postanov-vlk.html>.
4. Консультація військового адвоката. URL: <https://www.xn----6kccaakachn9cjege7arhbbe7cfusg1gtih2g7kd.org.ua/oskarzhennya-rishennya-vlk>.
5. Механізми оскарження постанов ВЛК. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/227344_mekhanzmi-oskarzhennya-postanov-vlk.
6. Механізми оскарження постанов ВЛК. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/227344_mekhanzmi-oskarzhennya-postanov-vlk.
7. Механізми оскарження постанов ВЛК. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/227344_mekhanzmi-oskarzhennya-postanov-vlk.
8. Наказ Міністерства оборони України Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних силах України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08/page#Text>.
9. Як оскаржити рішення ВЛК. URL: <https://vkr.ua/ua/defense/yak-oskarzhiti-rezultati-vlknbsp#:~:text=%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%20%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%3A,%E2%84%96%20393%2F96%2D%D0%92%D0%A0>.